

భారతదేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానము
సివిలు అప్పీలు అధికారపరిధి
సివిలు అప్పీలు నెం. 1276-1277/2023

హిమాచల్ ప్రదేశ్ రాష్ట్రం మరియు ఇతరులు.

.. అప్పీలుదారులు

వర్యెస్

చందర్ పీర్ సింగ్ నేగి

.. ప్రతివాది

తీర్పు

ఏం ఆర్ షా, న్యాయమూర్తి.

1. సిమ్లాలోని హిమాచల్ ప్రదేశ్ హైకోర్టు 09.08.2019న జారీ చేసిన తీర్పుని ఆక్షేపిస్తూ, ఉత్తర్వులపై బాధాకరమైన మరియు అసంతృప్తిగా భావించి సాధారణ రెండవ అప్పీల్ నెం. 270 / 2007లో హైకోర్టు ఈ అప్పీలును అనుమతించింది మరియు ఈ వ్యాజ్యాన్ని కొట్టివేస్తూ ట్రయల్ కోర్టు ఇచ్చిన తీర్పును, డిక్రీని కొట్టివేసింది, తత్ఫలితంగా, వాది పత్రం లో పేర్కొన్న విధంగా అప్పీలుదారు యొక్క భూమిని స్వాధీనం చేసుకునే ప్రక్రియను ప్రారంభించాలని అప్పీలుదారును ఆదేశిస్తూ, దావాను ఆదేశించడంతో పాటు ఇక్కడ అప్పీలుదారుడు ప్రాధాన్యతనిచ్చే సమీక్షా ఆర్డీను కొట్టివేస్తూ జారీ చేసిన ఉత్తర్వులను అనుసరించి, హిమాచల్ ప్రదేశ్ రాష్ట్రం మరియు ఇతరులు ప్రస్తుత అప్పీళ్లకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు.

2. వాది యొక్క భూమికి సంబంధించి మరియు అతని కి ఫలాలు ఇచ్చే చెట్లకు నష్టం కలిగించే విషయంలో భూ సేకరణ ప్రక్రియను ప్రారంభించి పూర్తి చేసేలా అప్పీలుదారును తప్పనిసరి ప్రకటనకు,

ఆదేశించాలని కోరుతూ అసలు ప్రతివాదులు ట్రయల్ కోర్టులో దావా వేశారు. వాది కథనం ప్రకారం అసలు ప్రతివాది నంబర్లు 1 , 2, 3, భూ సేకరణ చట్టంలోని నిబంధనలను పాటించకుండా అప్పీలుదారు భూమిలో "తిక్కరి-లారోత్-బోద్రా క్వార్ రోడ్" అని పిలువబడే రహదారిని నిర్మించారు, కానీ అప్పీలుదారుకు ఎటువంటి పరిహారం చెల్లించబడలేదు. పండ్ల మొక్కలు కూడా దెబ్బతిన్నాయి.

2.1 ఇక్కడ అప్పీలుదారులు - అసలు ప్రతివాదులు ఈ దావాను పరిమితి చట్టం ద్వారా నిరోధించారని వాదించారు; అప్పీలుదారులు శాఖలో మేట్ గా పనిచేస్తున్నాడని మరియు వాస్తవానికి అతని అభ్యర్థన మేరకు మరియు సమ్మతి ప్రకారం రహదారి నిర్మించబడిందని ; 1987 లో తన సమ్మతితో రహదారి నిర్మించినందున అప్పీలుదారులు తన నష్టపరిహారం క్లెయిమ్ ను మాఫీ చేశాడు . ట్రయల్ కోర్టు ఈ క్రింది అంశాలను రూపొందించింది:

సమస్య సంఖ్య 1: ప్రార్థించిన విధంగా డిక్లరేషన్ ఉపశమనం పొందడానికి అప్పీలుదారుకు అర్హత ఉందా? OPP

సమస్య సంఖ్య 2: అప్పీలుదారు ఆరోపించినట్లుగా నష్టపరిహారానికి అర్హుడేనా? OPP

సమస్య సంఖ్య 3: దావానిర్వహణ సాధ్యం కాదా? OPD

సమస్య సంఖ్య 4: దావాకు కాలపరిమితి ఉందా? OPD

సమస్య సంఖ్య 5: అప్పీలుదారు తన చర్యలు మరియు ప్రవర్తన ద్వారా నిరోధించబడ్డాడా? OPD

సమస్య సంఖ్య 6: కోర్టు ఫీజు, అధికార పరిధి కోసం దావాకు సరైన విలువ ఇవ్వలేదా ?
OPD

సమస్య సంఖ్య 7: వాదికి చర్య తీసుకోవడానికి కారణం లేదా? OPD

సమస్య సంఖ్య 8: అవసరమైన పక్షాల్లో చేరని వారికి ఈ దావా చెడ్డదా? OPD

సమస్య సంఖ్య 9: ఉపశమనం”

2.2 రికార్డులో ఉన్న మొత్తం సాక్ష్యాధారాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని , 1987 సంవత్సరంలో ఈ రహదారి నిర్మించబడిందని , 2002 వరకు అప్పిలదారు ఎటువంటి ఫిర్యాదు చేయలేదని , 1987 సంవత్సరంలో చర్యకు కారణం కావడంతో , ట్రయల్ కోర్టు ప్రతివాదులకు అనుకూలంగా నం. 4 సమస్యను నిర్ధారించింది మరియు పరిమితి చట్టంలోని ఆర్టికల్ 58 మరియు 72 లను పరిగణనలోకి తీసుకొని, ఈ దావాను పరిమితి ద్వారా నిషేధిస్తున్నట్లు పేర్కొంది. ట్రయల్ కోర్టు పిటిషనర్ కు వ్యతిరేకంగా 3, 5 మరియు 7 ఇష్యూను కూడా విచారించింది. పర్యవసానంగా, ట్రయల్ కోర్టు ఈ వ్యాజ్యాన్ని కొట్టివేసింది. ఈ వ్యాజ్యాన్ని కొట్టివేస్తూ ట్రయల్ కోర్టు ఇచ్చిన తీర్పు మరియు డిక్రీని మొదటి అప్పీలేట్ కోర్టు ధృవీకరించింది. ఈ ఆక్షేపించిన తీర్పు, ఉత్తర్వుల ద్వారా హైకోర్టు అసలు అప్పిలదారు కోరుకున్న రెండో అప్పీలుకు అనుమతించింది. హైకోర్టు ఈ క్రింది గణనీయమైన చట్టాన్ని రూపొందించింది:

“దిగువ కోర్టు నిష్కర్షగా వెలువరించిన తీర్పులు లేదా తీర్పు మరియు డిక్రీ ని పూర్తిగా తప్పుగా అర్థం చేసుకోవడం , రికార్డులో ఉన్న సాక్ష్యాలు మరియు విషయాలను తప్పుగా అర్థం చేసుకోవడం మరియు స్థిరపడిన స్థానం లేదా చట్టానికి విరుద్ధంగా ఉన్నాయా?”

పరిమితికి సంబంధించిన అంశాన్ని కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా అప్పిలదారుకు అనుకూలంగా, పైన పేర్కొన్న న్యాయపరమైన ప్రశ్నను నిర్వహించడం , హైకోర్టు రెండో అప్పీలును అనుమతించి, కింది రెండు కోర్టులు నమోదు చేసిన సమకాలీన అంశాలను కొట్టివేసి మరియు ప్రక్కనపెట్టి, తత్ఫలితంగా దావాను కొట్టివేసింది.

2.3 ఈ కేసులో వాస్తవాలు , పరిస్థితుల్లో హైకోర్టు రెండో అప్పీలును అనుమతించడంలో , రెండు కోర్టులు నమోదు చేసిన ఏకకాల ఫలితాలను , పరిశీలనలో ఉన్న సాక్ష్యాధారాలు కొట్టివేయడంలో

మరియు వాటిని పక్కన పెట్టడంలో చాలా తీవ్రమైన తప్పిదానికి పాల్పడిందని రాష్ట్రం తరపున హాజరైన ప్రముఖ న్యాయవాది తీవ్రంగా వాదించారు.

2.4 1987లో ప్రశ్నార్థకమైన రహదారిని నిర్మించారని , అది కూడా అప్పీలదారు సహాయం , సమ్మతితోనే నిర్మించారని , 2002 వరకు ఏ దశలోనూ నష్టపరిహారం చెల్లించకపోవడంపై హైకోర్టు సరిగా గుర్తించలేదని , ఎలాంటి ఫిర్యాదు చేయలేదని పిటిషన్ లో పేర్కొన్నారు. ఈ రహదారిని 1987లో నిర్మించినట్లు, అప్పీలదారుతో సహా సాక్షులు వాంగ్మూలంలో ప్రత్యేకంగా అంగీకరించారని పేర్కొన్నారు. 2002లో తొలిసారిగా నష్టపరిహారం చెల్లించకపోవడంపై అప్పీలదారు ముఖ్యమంత్రికి వినతిపత్రం సమర్పించారు. అందువల్ల, నమోదులో ఉన్న సాక్ష్యాధారాలను పరిశీలించినప్పుడు కింది రెండు న్యాయస్థానాలు ఈ దావా పరిమితితో నిషేధించబడిందని పేర్కొన్నప్పుడు, సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ లోని సెక్షన్ 100 కింద అధికారాలను ఉపయోగించడంలో పేర్కొన్న ఫలితాలలో జోక్యం చేసుకోవడంలో హైకోర్టు తప్పు చేసిందని పేర్కొంది.

2.5 పైన సమర్పణలు చేస్తూ , ప్రస్తుత అప్పీళ్లను అనుమతించాలని , హైకోర్టు ఆమోదించిన తీర్పును , ఉత్తర్వులను కొట్టివేయాలని , వ్యాజ్యాన్ని కొట్టివేస్తూ ట్రయల్ కోర్టు ఇచ్చిన తీర్పును , డిక్రీని పునరుద్ధరించాలని కోరారు.

3. హైకోర్టు వెలువరించిన తీర్పును , ఉత్తర్వులను, ఫస్ట్ అప్పీలేట్ కోర్టు ధృవీకరించిన ట్రయల్ కోర్టు నమోదు చేసిన అంశాలను మేము పరిశీలించాం. ట్రయల్ కోర్ట్ ద్వారా విపులంగా పరిగణించబడిన సాక్షుల నిక్షేపణను కూడా మేము పరిగణనలోకి తీసుకున్నాము. అప్పీలదారు యొక్క భూమిలో ప్రశ్నార్థకమైన భూమి 1987 సంవత్సరంలో నిర్మించబడిందని అప్పీలదారు మరియు ఇతర సాక్షులు ప్రత్యేకంగా అంగీకరించారని అప్పీలదారుల సాక్షుల వాంగ్మూలాన్ని బట్టి చూడవచ్చు. అప్పీలదారు భూమిలో 1987లో ప్రహారీ గోడ నిర్మించినట్లు సాక్షులు అంగీకరించారు. వాది మరియు అతని

సాక్షుల ప్రకారం కూడా 1987 సంవత్సరంలో పండ్ల చెట్లు దెబ్బతిన్నాయి / నాశనమయ్యాయి . 1987లో జరిగిన రోడ్డు నిర్మాణమే ఈ వ్యాజ్యంలో పేర్కొన్నారు. పరిమితి చట్టంలోని ఆర్టికల్ 58 , 72లను పరిగణనలోకి తీసుకుని ఈ దావాను పరిమితి ద్వారా నిషేధించినట్లు ట్రయల్ కోర్టు తీర్పు ఇచ్చినప్పుడు, మొదటి అప్పీలేట్ కోర్టు దీనిని ధృవీకరించినప్పుడు , సిపిసి సెక్షన్ 100 ప్రకారం అధికారాలను ఉపయోగించి వాస్తవాలను కనుగొనడంలో హైకోర్టు జోక్యం చేసుకోవాల్సిన అవసరం లేదు.

3.1 ఈ దశలో, వాది సహాయం మరియు సమ్మతితో రహదారి నిర్మించబడిందని ప్రతివాదుల తరపున ప్రత్యేకమైన కేసుగా గమనించాలి, ఇది ప్రధానంగా 2002 వరకు ఎటువంటి వివాదాన్ని లేవనెత్తకుండా వాది యొక్క ప్రవర్తన ద్వారా స్థాపించబడింది మరియు రుజువు చేయబడింది.

3.2 హైకోర్టు వెలువరించిన తీర్పు, ఉత్తర్వులను బట్టి, చట్టానికి సంబంధించిన గణనీయమైన ప్రశ్నను బట్టి చూస్తే, పరిమితి మరియు / లేదా పరిమితి ద్వారా నిషేధించబడిన దావాపై హైకోర్టు గణనీయమైన చట్టాన్ని రూపొందించలేదని గమనించాలి. హైకోర్టు సాధారణ, విస్తృత సూత్రాలపై వెళ్లింది. అయితే , పైన చెప్పిన వాస్తవ పరిస్థితులను హైకోర్టు అన్నలు పరిగణనలోకి తీసుకోలేదు. హైకోర్టు రూపొందించిన గణనీయమైన చట్టం యొక్క ప్రశ్నకూడా చట్టానికి సంబంధించిన గణనీయమైన ప్రశ్న అని చెప్పలేము. ప్రశ్నార్థకమైన రహదారిని 1987లో నిర్మించారన్నది వాస్తవం కావచ్చు ; చెట్లు ఏవైనా ఉంటే, 1987 సంవత్సరంలో దెబ్బతిన్నాయి / తొలగించబడ్డాయి; 1987 సంవత్సరంలో వాది యొక్క భూమిలో ప్రహారీ / రక్షణ గోడ నిర్మించబడింది మరియు 2003 సంవత్సరంలో దావా దాఖలు చేయబడింది మరియు అందువల్ల, పరిమితి చట్టంలోని 58 మరియు 72 ఆర్టికల్లను పరిగణనలోకి తీసుకుని ఈ దావాను పరిమితం చేశారు , హైకోర్టు ఇచ్చిన ఆక్షేపిత తీర్పు, ఉత్తర్వులు నిలకడలేనివి మరియు దానిని రద్దు చేసి పక్కన పెట్టడానికి అర్హమైనది.

4. పైన పేర్కొన్న కారణాల దృష్ట్యా , ప్రస్తుత విజ్ఞప్తులు విజయవంతమవుతాయి. హైకోర్టు ఇచ్చిన ఆక్షేపిత తీర్పును, ఉత్తర్వులను రద్దు చేయబడి , కొట్టివేయబడింది. దావాను కొట్టివేస్తూ మొదటి అప్పీలేట్ కోర్టు ధృవీకరించిన ట్రయల్ కోర్టు ఇచ్చిన తీర్పు మరియు డిక్రీ దీని ద్వారా పునరుద్ధరించబడింది.

ప్రస్తుత అప్పీళ్లను తదనుగుణంగా అనుమతిస్తారు. ఖర్చులు లేవు.

(ఏం ఆర్ షా, న్యాయమూర్తి)

(సి టి రవికుమార్, న్యాయమూర్తి)

న్యూఢిల్లీ,
ఫిబ్రవరి 24, 2023